

Transkibering av podden om insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning

OLA: Hjärtligt välkomna till Socialstyrelsens podcast på djupet. I dag ska vi diskutera ett av välfärdssamhället kärnuppdrag, stöd och insatser till personer med funktionsnedsättning. Hur ser utvecklingen i dag och hur kan det här stödet förbättras. Jag som leder den här podden heter Ola Billger och är kommunikationschef på Socialstyrelsen och med mig i dag har jag tre gäster för att diskutera den här frågan. Karin Flyckt, samordnare av funktionshinderfrågor här på Socialstyrelsen, hjärtligt välkommen Karin.

KARIN: Tack.

OLA: Det är också Ylva Mattson Kuylenstierna, LSS-handläggare i Botkyrka kommun som blev årets bästa LSS-kommun 2016, välkommen Ylva.

YLVA: Tack.

OLA: Och så har vi Pelle Kölhed, vice ordförande i handikappförbunden som nu under våren byter namn till Funktionsrätt Sverige. Hjärtligt välkommen Pelle.

PELLE: Tack så mycket.

SOCIALSTYRELSEN

OLA: Jag tänker att vi börjar lite grundläggande med lagstiftningen och LSS, lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, vilka är det som omfattas av den här lagen? Vill du börja med det Karin?

KARIN: Lagen om LSS omfattar ganska begränsade grupper, det är personer med utvecklingsstörning, autismspektrum eller autismliknande tillstånd, det är också personer med förvärvade hjärnskador, ja, i vuxen ålder. Och sen har vi också en grupp med, man skulle kunna säga, omfattande behov som till följd av fysiska eller psykisk funktionsnedsättning behöver ett omfattande stöd i vardagen. Men det är väldigt avgränsat, så att det är inte så att vem som helst har möjlighet att söka och kan komma i fråga för de här insatserna även om man har en funktionsnedsättning. Så att det är den här avgränsningen.

OLA: När det gäller den här gruppen personer då, hur många människor pratar vi om ungefär?

KARIN: De senaste siffrorna visar att ungefär 70 000 personer i Sverige har insatser enligt LSS, en eller flera insatser. Något färre har insatser enligt en annan lagstiftning då, socialtjänstlagen då om man då pratar om upp till 64 år, de som har en funktionsnedsättning, det är 52 000. Och samma person kan ha också insats enligt båda, men där någonstans lite drygt 100 000 personer, skulle jag säga att det handlar om.

SOCIALSTYRELSEN

OLA: Jag tänkte vi ska prata lite grann om vad som skiljer LSS och socialtjänstlagen åt. Men om du bara skulle beskriva vad är det för typ av stöd och service och insatser man får genom LSS?

KARIN: Det är rätt många olika insatser, men de är också väldigt tydligt definierade. Du kan få stödet personlig assistans, stöd i det dagliga livet så att säga, du kan få boende, alltså ett vuxenboende eller barnboende, gruppboende eller andra former av boende. Daglig verksamhet, sysselsättning, du kan få ledsarservice som handlar, ja, men ledsagning, någon som hjälper dig ifrån ena punkten till den andra. Det finns också några stöd som kanske primärt vänder sig till familjen, avlösarservice i hemmet, korttidstillsyn och korttidsvistelse. Sen finns det också råd och stöd och så vidare som ges via landstinget. Men det här, det kan man säga att det är de insatserna.

OLA: Jag tänkte fråga dig Pelle från Funktionsrätt Sverige, hur era medlemmar, den här typen av insatser, är det några av de här insatserna som är särskilt viktiga för era medlemmar? Eller är det samma grad? Sen beror det givetvis på vilken individ det handlar om, men hur ser ni på det?

PELLE: Alltså egentligen är alla insatser lika viktiga, men den förekommer oftare. Och jag kan säga då att de insatser som finns för de grupper som omfattas, de är livsavgörande. Det är alltså så skillnad i att leva eller överleva, alltså att överleva är ju egentligen ett

SOCIALSTYRELSEN

ganska dåligt sätt att leva sitt liv. Men att kunna leva sitt liv, det är betydligt rikare och mera värt. Och för många av våra grupper så är det ... eller personer och medlemmar, så är det här, ja, skillnaden mellan instängdhet eller en frihet i samhället.

OLA: Kan du berätta lite grann mer om just hur det ser ut på individnivå? Skillnaden som du beskriver mellan att överleva och leva och delta fullt ut i samhället.

PELLE: Nej, men det är ungefär som man skulle, om man tar en frisk person om man nu ... om vi nu ses som sjuka höll jag på att säga. Men så är det som att vara instängd i sin egen lägenhet eller i ett rum någonstans och inte kunna komma ut. Om man så att säga växer upp på det sättet, då vet man inget heller om ett annat liv och det blir ett väldigt torftigt liv och det resulterar i ohälsa på många andra sätt. Motsatsen är då att man kan ta del i samhällsutbudet och kunna umgås med andra människor, studera, arbeta, skaffa familjer och barn. Alltså att leva som andra helt enkelt och det är målsättningen med hela den här lagen, så är det att ge de här grupperna de här möjligheterna. Historiskt så har man varit instängd på institutioner och omhändertagen och myndigheter har bestämt vad man ska få göra och inte få göra. Den här lagen bygger på individuella rättigheter som utgår ifrån vad du själv vill göra med ditt eget liv. Och det är väldigt stort och det är väldigt viktigt.

SOCIALSTYRELSEN

- OLA: Jag föreställer mig också att det är en vinst för resten av samhället också, att de som har funktionshinder kommer ut och blir synliga och att man möts.
- PELLE: Ja, jag tror att det är berikande för alla. För att ofta så finns det väldigt mycket fördomar knutna runt olika funktionsnedsättningar och att jag tror att man får en mer normaliserad syn på oss som har funktionsnedsättningar, att vi är i princip som andra människor fast vi transporterar oss på olika sätt eller uttrycker oss på olika sätt och så. Men att det finns en stor potential i den här gruppen som man inte har sett tidigare.
- OLA: Ylva, du jobbar med de här frågorna i Botkyrka kommun, vilka behov är det du möter?
- YLVA: Jag skulle säga att det varierar väldigt kraftigt beroende på vem man träffar. Dels är det precis som du beskriver Karin där, att det är föräldrar och anhöriga som behöver avlastning till små och även äldre barn och ungdomar. Man behöver avlastning men även att det är viktigt för barn och ungdomar att få komma iväg och få träffa andra som är i liknande situation. Men sen även när man kommer ut i vuxenlivet, att kunna stå på egna ben, att få möjlighet att bo i en egen bostad, bo själv, att ha en meningsfull sysselsättning, något att göra om dagarna. Och även att komma ut och göra saker man tycker är roligt, att få ta del av fritidsaktiviteter, att bara kunna ta en promenad eller biobesök, att inte ris-

SOCIALSTYRELSEN

kera ... att undvika risken att man blir isolerad hemma.

OLA: Jag tänkte vi ska ... jag känner, vi är inte riktigt klara med lagstiftningsdelen Karin. Jag vill att vi ... för vi pratade tidigare om LSS eller det vi har pratat om hittills och så har vi också socialtjänstlagen som också innehåller vissa former av insatser, kan du berätta vad socialtjänstlagens roll är i det här?

KARIN: Socialtjänstlagens roll, den lagen vänder sig till alla medborgare och vem som helst egentligen med behov som är bosatta i Sverige kan söka stöd enligt socialtjänstlagen. Och där finns ett visst antal insatser för personer med funktionsnedsättning då som upp till 64 år ... De insatserna till namnet och kanske många gånger också även till innehållet, påminner en hel del om äldreomsorgens insatser. Vi har hemtjänst, vi har särskilda boenden och vi har trygghetslarm och så vidare. Så att de är mer generella och den enskilde individen har inte lika mycket rätt att utforma och bestämma själv. Det är en helt annan behovsbedömning enligt SoL. Och jag ska inte gå in på den eftersom jag inte är biståndsbedömare, men socialtjänstlagen är ingen rättighetslag som LSS är, det är den stora skillnaden.

OLA: Pelle, du vill komma in där.

PELLE: Mm. Alltså det finns ju ambitionsskillnader i socialtjänstlagen och LSS, för socialtjänstlagen tillskriver individen då skäliga levnadsvillkor medan

SOCIALSTYRELSEN

LSS då har goda levnadsvillkor. Och det är en ganska stor skillnad. Och som Karin sa också då, möjligheten att påverka sin insats, väldigt viktig. Alltså vem vill jag ha hjälp, var vill jag bo, när ska jag få hjälpen. Det kan jag inte påverka på samma sätt i socialtjänstlagen som i LSS. Och ur en individualsynpunkt så är det otroligt viktigt så att säga, att ha den här självpåverkan.

OLA: Ylva, ur det kommunala perspektivet så att säga eller ur handläggarperspektivet, hur ser du på den här skillnaden mellan LSS och socialtjänstlagen?

YLVA: Jag tror att det är precis som du nämner, att just den här skillnaden mellan goda levnadsvillkor och skäliga och det är ... tolkningsutrymmet, det är väldigt stort där också, vad innebär det att leva utifrån skäliga förhållanden mot goda. Och just det här också att LSS är en rättighetslag som gör att det stärker personen som omfattas av LSS mycket, mycket mer.

OLA: Karin?

KARIN: Sen kan man också säga att varje lagstiftning har sina fördelar. Och en fördel med SoL, socialtjänstlagen, som jag ser det är också flexibiliteten. Insatser enligt LSS är rätt så fyrkantiga och det är inte alltid som de matchar behoven fullt ut och då kan faktiskt en insats enligt socialtjänstlagen vara precis det som behövs. Så att där finns flexibiliteten på gott och ont.

SOCIALSTYRELSEN

- OLA: Jag tänkte vi ska titta lite grann på utvecklingen i det här området. Den här podden spelas in vintern 2017 och precis nu i dagarna när vi har släppt podden så har du kommit ut med en ny rapport kring läget, Karin Flyckt. Och vi börjar med det som Socialstyrelsens egentligen kärnuppdrag är, det vill säga att jobba för allas rätt vid jämlik vård och omsorg. Hur ser det ut när det gäller gruppen med funktionsnedsättningar?
- KARIN: Jag skulle säga att på det stora hela så ser det bra ut, det är många människor som får sina behov tillgodosedda som då har en funktionsnedsättning. Vi ser också att antalet med personer som får insatser ökar enligt LSS då och det är faktiskt så att de här insatserna bidrar ju till levnadsförhållanden, precis som Pelle är inne på. Och vi ser vissa förskjutningar, att det tycks bli svårare kanske att få vissa insatser, till exempel personlig assistans. Har man behov av få timmar så kanske det inte alltid är så säkert att man får de timmarna. Det finns också lokala skillnader, regionala, att det blir avgränsningar hur stöden utformas och så. Så att det finns såna skillnader och vi ser också skillnader i kvalité och förstås kontinuiteten och kunskap hos LSS-handläggare.
- OLA: Vad har du och dina medlemmar för perspektiv på den frågan, Pelle?
- PELLE: Ja, alltså vi upplever väl som att insatserna egentligen avskärmas mer och mer. Alltså det är svårare och svårare att få de grupperna, tittar vi på person-

SOCIALSTYRELSEN

lig assistans då så har den minskat ganska mycket då. Det är känt nu att det är en om dagen som blir av med sina insatser och det ... lagen har juridifierats kan man säga på ett sätt så att domstolarna har urholkats regelverket på ett sätt som gör att det har skett mer restriktioner. Och det ser väl vi som en fara framöver då, att det kanske ökar bara för att man har också ... LSS kostar rätt mycket pengar och nu har pengarna börjat så att säga att ... pengarnas makt har fått en tydligare bild så att säga då, att vi kan inte fortsätta i den här utvecklingen utan vi måste på något sätt begränsa det här då. Så att det är väl där som man är mest orolig. För att behoven har inte minskat utan det är snarare så att behoven har ökat och kommer att fortsätta öka. Det är så att när man får personlig assistans exempelvis och inte har haft det tidigare, då upptäcker man efter hand mer och mer som man vill göra. Man utvecklas som individ och då behöver man fler timmar för att kunna leva det liv som man vill leva. Och det är där vi ser att man kanske inte hänger med riktigt, alltså i utvecklingen av stödet. Och när man då börjar att plocka in kostnadsaspekten då så undergräver man egentligen då grundintentionen i lagen.

OLA: Ylva, vad har du för bild av detta?

YLVA: Jag tycker att man pratar väldigt mycket om att kostnaderna för LSS har ökat, samtidigt som handläggare så tänker man inte på kostnader på det sättet utan man tittar på behovet hos den personen man

SOCIALSTYRELSEN

träffar där och då. Och då ska inte kostnaden styra. Sen kan man väl se att vissa insatser ansöker personer om allt mer om nu, kan jag tycka. Personlig assistans ser vi att vi får in flera ansökningar just för den insatsen och det kan väl bero på olika saker. Det kan vara en insats som man känner till, det kan också vara att man har haft assistans från Försäkringskassan tidigare och har blivit av med den. Vi ser också att daglig verksamhet, den insatsen som ökar mycket och det tycker vi är väldigt positivt för det är ett sätt att komma ut i sysselsättning och göra någonting som är viktigt.

OLA: Karin, vad visar lägesbilden just nu när det gäller de här stöden och daglig verksamhet?

KARIN: Just daglig verksamhet tycker jag är intressant, för att just det här att det är en insats som verkligen kan bidra till delaktighet och meningsfull tillvaro och sysselsättning och den har ökat. Sedan 2007 så har den ökat med drygt 30 %. Och vi pratar också om att LSS ökar och även jag säger det och så, men faktum är att det är daglig verksamhet som står för nästan hela ökningen. Tar vi bort den och bara tittar på de andra insatserna, de har ökat 1,5 % och det skulle jag nästan kunna säga att det kan förklaras av befolkningsökningen. Så att det här är rätt spännande, för det betyder så oerhört mycket för så många människor.

OLA: Ska vi förklara, Ylva, vad är daglig verksamhet? Vad innebär det så att säga?

SOCIALSTYRELSEN

YLVA: Jag tänkte precis säga det att daglig verksamhet kan utformas på så olika sätt, det finns en stor frihet där jämfört med andra insatser enligt LSS som kan vara ganska fyrkantiga. Men det är att man ska ha någonting meningsfullt att göra när man inte arbetar och inte studerar. Och det kan vara antingen att man om man är väldigt nära arbetsmarknaden att man har en praktikplats med en handledare eller att man är på en verksamhet där man har en väldigt tydlig arbetsuppgift eller om man har en mer omfattande funktionsnedsättning, att det viktiga kanske är att man får träffa andra och ha en social samvaro och att få stöd från personal om man behöver det kring sin omvårdnad.

OLA: Jag tänkte fråga också när det gällde personlig assistans, för Pelle var inne på det tidigare här, är det så att det krävs allt mer omfattande behov för att få personlig assistans? Vad är din bild av det som handläggare?

YLVA: Jag tycker att det varierar. Vi har väldigt många personer som har ett färre antal timmar också, som kanske har 20-30 timmar per vecka och sen så kan det öka så att det är personer som har en väldigt stor omfattning. Det beror lite på vad man har för annat typ av stöd också. Går man i förskola eller skola och har stöd under dagtid eller har man daglig verksamhet, då kanske man har assistansen när man kommer hem. Det beror också på om man klarar sig själv på natten eller inte, behöver man tillsyn då,

SOCIALSTYRELSEN

vaknar man och behöver hjälp då eller sover man bra. Då kan det göra att man få färre antal timmar, men ändå har ett stort behov. Så att jag skulle inte säga att ... visst, man kan märka till viss del att vi ser att personer ansöker om fler timmar och att besluten för de personer som har assistans blir större. Men det säger inte att det finns någon egentligen undre gräns på hur många timmar man måste beviljas för att få assistans.

OLA: Jag tänkte släppa in dig där Karin, kan du beskriva vad lägesrapporten som du har skrivit säger och hur ser den här bilden ut på nationell nivå? Trenderna så att säga.

KARIN: På nationella nivå och då ska vi säga det också, att det är lite klurigt på nationell nivå för att det kan också bli ett nollsummespel, att ytterligheter tar ut varandra. Men allt fler personer får personlig assistans, den som ges av kommunen, de som får den, de ökar. Det har ökat rätt många procent och nu de senaste siffrorna var det 4 300 personer, av de hade 250 personer noll till tio timmar i veckan. Och det är en halvering, det är små tal men det är också en halvering. Så det är den gruppen vi menar när vi pratar om få timmar. Och sen tar vi då den här 20-timmarsgränsen eller 20 timmar, de flesta har fler än 20 timmar.

OLA: Där måste vi gå in, vad är 20-timmarsgränsen?

SOCIALSTYRELSEN

KARIN: 20-timmarsgränsen är den gräns för kommunen när det gäller grundläggande behov, de här mest basala, äta och klä sig och sköta hygien och så vidare. Om behovet när det gäller att få hjälp med det överstiger 20 timmar då är det inte kommunerna längre som fattar beslut, utan då är det Försäkringskassan. Men det är inte det enda som man får assistans för. Du kan få assistans för, precis som Pelle har varit inne på, att det medför så mycket annat. Och man kan också få det för andra personliga behov, att arbeta eller fritidsaktiviteter och nödvändig träning och så vidare. Och det där är lite svårt att reda ut när det gäller kommunernas personliga assistans, vad som är vad. För när vi har granskat riktlinjer, lokala riktlinjer och fördelningar av timmar, så har de flesta kommuner inte kunnat redovisa vad som är vad. Men det vi ser det är att 86 % av de personer som har personlig assistans i dag har mer än 20 timmar. Och det kan bero på två saker, dels att de har ett omfattande behov med det här grundläggande och att kommuner faktiskt är flexibla och säger ”ja, men vi beviljar lite mer”. Men det kan också vara så att kommunerna beviljar också i högre utsträckning för andra behov, att vara delaktig i samhällslivet, fritidsaktiviteter och kultur och arbete och så vidare. Men vi har också sett att det finns skillnader i landet när det gäller också riktlinjer och vad är det som gäller lokalt, att det finns kommuner där man inte beviljar assistans om det inte är ett visst antal timmar. De är inte så många

SOCIALSTYRELSEN

men de finns, och då blir det andra lösningar som hemtjänst eller avlastning till föräldrar och så vidare. Jag vet inte riktigt vad som blir lösningen då, men det ser olika ut i landet.

OLA: Din lägesrapport visar också att stödet enligt socialtjänstlagen ökar mer än stödet enligt LSS, vad beror det på?

KARIN: Nu är det så att LSS är fortfarande flest insatser så att säga. Men jo, insatser inom socialtjänstlagen till den här gruppen ökar i högre grad än vad LSS gör och det är framför allt boendestödet som ökar. Och det är en insats där den enskilde kan få hjälp i hemmet, inte som hemtjänst utan ... jag brukar säga det, man gör inte saker åt den enskilde utan med, för att få hjälp att vara aktiv och komma igång och ha en fungerande tillvaro. Det är väldigt flexibel insats som historiskt sett framför allt har riktats till personer med psykisk funktionsnedsättning. Men vi tror det nu och vi ser också i siffrorna att många med LSS faktiskt får boendestöd också, vilket kan vara ett utmärkt komplement om ingen av insatserna enligt LSS funkar. Till exempel att man har daglig verksamhet och boendestöd.

OLA: Känner du igen den här bilden ifrån Botkyrka?

YLVA: Ja, vi ser att boendestöd är en insats som ökar hela tiden just för att den fungerar så bra. Framför allt för personer som bor i en egen bostad eller som kanske bor i föräldrahemmet och som inte har så

SOCIALSTYRELSEN

pass stora behov att man behöver personlig assistans men man behöver ändå i vardagen. Och det kan vara både att sköta sin person och sin hygien, men det kan också handla om att man kan behöva en påminnelse att komma upp i tid på morgonen, att det kan vara att sköta och planera för ett hushåll, att städa eller att göra inköpslistor och att göra matlådor kan det handla om. Att man planerar en vecka och har en struktur och där fungerar boendestödet väldigt, väldigt bra, särskilt för personer som har neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och till viss del även om man har kognitiva funktionsnedsättningar som då har en lindrig utvecklingsstörning till exempel men ändå klarar att bo i en egen bostad.

OLA: Jag tänkte vi ska rikta blicken åt ett litet annat håll tillsammans med er alla tre, jag tänkte vi ska titta på hur situationen för barn med funktionsnedsättningar ... om vi tittar på lägesbilden, stödet till den här gruppen, hur ser det ut på den nationella nivån och hur ser utvecklingen framför allt ut där?

YLVA: Det finns några insatser som riktar sig speciellt till barn mer eller mindre tydligt uttalat, barnboenden, de minskar i antal. Och det är på sätt och vis i sin ordning, kan man nästan säga, för att barn ska i mesta möjliga mån förstås bo med sin familj oavsett funktionsförmåga. Men den insatsen minskar stadigt. Och de barn som bor i barnboende, så det handlar dels om de som då går i skola på annan ort, det handlar också om barn som har så omfattande

funktionsnedsättningar så att de måste ha det här stödet. Det vi ser när vi har tittat på lite grann på varför det minskar, då är det när barnen blir vuxna, att det är då man försvinner ur den här insatsen. Så att det känns som en naturlig utveckling. Men det behövs att de andra stöden måste fungera. Vi har avlösarservice, vi har korttidsvistelse och också korttidstillsyn förstås. Och där ser det lite olika ut och vi har avlösarservice i hemmet, ja, men den ökar lite grann ser vi på nationell nivå medan de andra insatserna minskar. Och det ser lite olika ut och vi har också sett i våra granskningar av riktlinjer och så vidare lokalt att det är inte helt tydligt vad man kan få för stöd, det ser olika ut i olika kommuner i landet. Och det är inte alltid som avlösarservice i hemmet matchar behoven kanske hos familjen. Jag tror att det finns en väldigt otydlighet i lagstiftningen där också. Så det är lite grann det vi ser och sen det som har förvånat mig i de här analyserna, det är också att när vi tittar på utvecklingen av LSS-insatser så måste vi också titta på utvecklingen i relation till befolkningsökningen, att hur mycket beror på att befolkningen ökar. Och när vi tittar på hela gruppen så ”nja, då kanske det inte är så. Nja, men lite kan förklaras av att befolkningen blir fler men det finns ändå en ökning”. Men när det gäller barn, där ser vi en minskning även i relation till befolkningsökningen, så att det händer någonting där. Och det har inte vi riktigt kunnat förklara. Men noll till sex år, den gruppen, färre barn ... vi

SOCIALSTYRELSEN

brukar använda måttet per 10 000 invånare, färre barn per 10 000 invånare får stöd enligt LSS i den åldersgruppen. Sju till tolv år, ungefär lika många. Men i de andra, där ser vi den här ökningen även i relation till befolkning. Så att det kan vara så också att man inte får stöd förrän man kommer upp i skolåldern på ett annat sätt, att habiliteringen stöttar upp och det finns andra stöd runt omkring. Men det är litet frågetecken, det är intressant och vi vet inte riktigt vad det står för.

OLA: När det gäller ... jag tänkte släppa in dig där också, Pelle, för att när vi pratar om utvecklingen i stort så kan det ha att göra med befolkningsökning, sjukvården går framåt och så vidare. Men just när det gäller att insatserna till barn minskar i relation till befolkningen, hur ser du på det Pelle?

PELLE: Ja, det är förödande. Alltså det är så att barn präglas, alltså deras fortsatta liv är avgörande av vilken barndom man har fått och man behöver stimulans. Och barn med funktionsnedsättning behöver extra stimulans, alltså utöver det man ger andra barn, så måste man kompensera för funktionsnedsättningen på olika sätt för att barnet ska utvecklas. Och framför allt så får man inte låta barn känna sig skuldbelagda, det vill säga att man gör inte insatser bara för att det inte finns pengar eller att det är långa handläggningstider så att barnen känner att man inte får det stöd som man behöver. Och framför allt att föräldrarna inte får det här stödet så att de

SOCIALSTYRELSEN

kan stödja sina barn. Jag tror man gör sig själv en otjänst när man inte har stimulerande insatser för barn. Man kan förklara, tror jag, en viss del av det här att det är svårt att få ut personer med funktionsnedsättning i arbete med att man inte så att säga kan tala för sig själv. Har du blivit av med ditt självförtroende redan från barndomen är det väldigt svårt att tala för sig själv och marknadsföra sig själv. Så det är extra viktigt för personer med funktionsnedsättning att kunna marknadsföra det man faktiskt är bra på, så att man blir attraktiv. Vi säger att nej, men när Arbetsförmedlingen kommer och talar om för arbetsgivaren att de ska ta den här personen då framhåller de alla svagheter för att beveka någon att ta hand om den här personen, istället för att främja då de kompetenser som personen kanske har. Och det gäller just att kunna bygga de här kompetenserna och det gör man när man är barn och i tonåren och så vidare.

OLA: Är din bild att barn med funktionsnedsättningar och deras anhöriga får den hjälp de behöver i dag i tillräckligt stor utsträckning?

PELLE: Nej, alltså många föräldrar vittnar ju om det, att man inte får det och det är en sån kamp hela tiden för att få olika insatser och hjälpmedel och allt som behövs för att du ska klara dig i samhället. Och det är ganska många insatser som behövs och det är många olika instanser som man ska gå till för att få alla de insatser man behöver. Och i skolan så är det

SOCIALSTYRELSEN

också hela tiden en kamp med olika stöd som behövs för att kompensera då så att man på något sätt hamnar på lika villkor med andra barn,

OLA: Ylva, vad möter du för behov när det gäller den här gruppen barn? Och deras föräldrar förstås.

YLVA: Vi ser att många kommer i kontakt med oss när barnen har börjat skolan och det kan bero på att det är i skolåldern man får sin diagnos, det är där man märker av om man har en utvecklingsstörning till exempel eller om man har en neuropsykiatrisk diagnos. Vi märker även bland mindre barn att man söker sig till oss men att vi behöver bli bättre på att nå ut där och det försöker vi att göra genom att ha kontakt med landstinget och habiliteringen och berätta om LSS och vad det innebär. Och även om insatser enligt socialtjänstlagen, för det kan vara så att även om man ännu inte har fått en diagnos som gör att man tillhör LSS så kan man få stöd enligt socialtjänstlagen istället. Och det tror jag, det kanske inte alla föräldrar vet om.

OLA: Kan du känna dig otillräcklig någon gång i ditt arbete när du jobbar med de här frågorna?

YLVA: Man träffar ofta föräldrar som upplever att de får kämpa för sina barns rättigheter och just det här också att man måste ha kontakt med så många olika myndigheter. Både skola, det är kommunen och det är habiliteringen, ibland kan det vara psykiatrin

SOCIALSTYRELSEN

också, att man upplever att man inte riktigt vet vart man ska börja någonstans.

OLA: Men ni har fått priset som årets bästa LSS-kommun i Botkyrka, så vad är framgångsfaktorn bakom det i ditt arbete?

YLVA: Ja, det känns jätteroligt. Jag tror att vi har fått det av flera olika orsaker, dels så vet jag att på några av våra LSS-boenden för vuxna så får personer som bor där vara med vid rekryteringen av ny personal som är väldigt uppskattat. Sen har vi en brukarombudsman i kommunen som arbetar specifikt till vår målgrupp då för att kämpa för deras intressen. Som myndighet försöker vi att vara ute och prata på skolor och på sjukhus och habiliteringen och synas, vi ordnar med informationsträffar där vi pratar om LSS mycket och vad insatserna innebär och vad för typ av medicinska underlag vi vill ha också. Och sen så har vi också, som jag tror är lite unikt för Botkyrka, det är att vård- och omsorgsnämnden, våra politiker har bestämt att personer, oavsett om man är barn eller vuxen och bor i föräldrahemmet och har en pågående LSS-insats så har man rätt till ett läger, ett sommarkollo varje sommar. Som brukar vara väldigt uppskattat och det är många som åker.

OLA: Det låter som att det finns mycket inspiration att hämta där. Jag tänkte vi skulle, vi började prata tidigt i den här podden om personlig assistans, jag tänkte också vi skulle bara beskriva, Karin, vad är

SOCIALSTYRELSEN

skillnaden mellan assistansersättning från Försäkringskassan och personlig assistans inom LSS?

KARIN: Innehållsmässigt så ska de motsvara varandra, men sen är det det att Försäkringskassan fattar beslut om assistansersättning och det är en nationell mynd... det är en statlig myndighet med förgreningar lokalt och regionalt. Men det är en separat myndighet. Kommunen fattar beslut om LSS, personlig assistans enligt LSS, men kommuner har också andra insatser. Lite grann det här med flexibiliteten och så vidare, är det så att det är över 20 timmar, då är det till Försäkringskassan personen ska gå. Om Försäkringskassan bedömer att ”nej, här är det inga 20 timmar”, då är det kommunen som fattar beslut. Men det behöver inte heller bli assistans, personlig assistans, det kan också bli andra insatser. När vi har följt och analyserat personer som får sin assistansersättning hos Försäkringskassan indragen, så ser vi att det är långt ifrån alla som får personlig assistans från kommunen istället. Utan det kan ofta också handla om vuxenboenden inom LSS eller hemtjänst då för de som har passerat 45.

OLA: Pelle Kölhed, vice ordförande i Funktionsrätt Sverige, vad blir konsekvenserna för den som får sin personliga assistans indragen?

PELLE: Du menar den statliga?

OLA: Ja, assistansersättningen.

SOCIALSTYRELSEN

PELLE: Ja, det blir ... då vänder man sig till kommunen och så blir det en omprövning. Och det är inte alls säkert att kommunen ser på behoven på samma sätt som Försäkringskassan gör. Det finns en nackdel med att få sin assistans via kommunen, det är det om man är en vuxen person kanske och flyttar. Man kanske vill flytta på grund av sitt arbete eller så, då är man inte garanterad att till den kommun man kommer få personlig assistans, utan då ska det omprovas och det tar tid och allting. Den statliga assistansen följer med mig vart jag än är, jag kan flytta långt bort och fortfarande behålla den. Och det här är någonting som man egentligen borde titta på, att den här likheten ... vi brukar lite vårdslöst säga då att den här kommunala självbestämmandet, det är en av de sämsta saker som har uppfunnits när det gäller våra grupper. Men det får man inte säga så högt att SKL hör det och det gör jag inte heller. Men lite grann så borde de här ... om man har så att säga klassats in i personkretsen så att man har en personkretstillhörighet, du har de här tre som vi pratade om från början, då borde det följa med från kommun till kommun. Men det gör den inte, utan jag kan vara klassad som en personkrets tre i en kommun, flytta till nästa och inte få tillhöra någon personkrets. Och då är jag ute i kylan, då är det socialtjänstlagen som gäller med de insatserna som är där.

SOCIALSTYRELSEN

OLA: Jag tänkte vi avslutningsvis också ska prata lite grann Karin, om vad är det vi på Socialstyrelsen gör för att bidra i den här frågan?

KARIN: Vi gör en hel del, vi följer utveckling förstås, framför allt i den här årliga lägesrapporteringen. Vi publicerar öppna jämförelser av kommunernas stöd som ju är en ... jag brukar kalla det för mjuk styrning, men det är framför allt ett verktyg för kommunerna själva att kunna se hur det går inom vissa kvalitetsområden. Vi jobbar också rätt hårt med att ta fram olika kunskapsstöd, vägledande material, för att fylla ut där kanske inte lagstiftningarna, att det är särskilt tydligt. Just nu så håller vi på att titta på metoder för delaktighet, lite grann det här delaktighet i stödet och brukarinflytande och så vidare, ska vi ta fram publicerat material om så småningom. Vi kommer också publicera material kring just det här med samverkan och samordning och vad är det som funkar och hur kan det bli bättre. Så att vi försöker på det sättet, och så förstås så har vi våra allmänna råd och föreskrifter och så. Men det är en statlig myndighet och vi är också långt ifrån verksamheterna, så att vi har de verktyg vi har. Men jag tycker att vi gör rätt så mycket. Men jag ska säga det att vi har också sett behov av att förtydliga, titta på avlösarservice, insatsen råd och stöd och vad betyder det och kanske ta fram lite mer vägledarmaterial kring olika insatser. Vi har gjort det kring vuxenboenden bara, men kanske fler. Men vi har just nu en pågående nationell utredning om LSS

SOCIALSTYRELSEN

och innan den är klar så känns det inte lönt att börja massa stora jobb kring insatserna i fall de kommer att ändras. Men det är väl där också vi ser att vi skulle behöva ta ett kliv framåt när vi vet hur det ser ut.

OLA: Avslutningsvis då, Ylva Mattson Kuylenstierna ifrån Botkyrka, vad är de stora utmaningarna för dig i det här jobbet framöver?

YLVA: Det jag tycker att vi kan se, det är att de insatser som finns i dag fungerar över lag väldigt bra och de flesta av våra personer som vi har kontakt med är nöjda. Det vi kan se är att det skulle behövas någonting mer för de personer som väljer att bo i egen bostad och som kanske inte behöver personlig assistans men de behöver fortfarande stöd. De är ofta de som får boendestöd enligt socialtjänstlagen i dag och man skulle vilja se att det fanns någon form av insats som skulle passa även för dem enligt LSS.

OLA: Pelle Kölhed från Funktionsrätt Sverige, du nickar där.

PELLE: Mm. Det hör vi bland våra medlemmar också, att det skulle behövas en ytterligare insats just för de som vill bo själva men behöver lite stöd på något sätt. Så att det är en sån här insats som man ... och det ligger också i den här utredningen, att titta på om det finns insatser som man kan få in då. För det här blir då en lättare variant av personlig assistans, och man vill ju ... från statens sida vill man ha

SOCIALSTYRELSEN

andra insatser som förflyttar fokus från personlig assistans då.

OLA: Och även du nickar instämmande Karin.

KARIN: Precis, det här stödet vi pratar om är någonting som vi också föreslog för ett och ett halvt år sen ungefär när vi gjorde en genomlysning av olika LSS-stöd och så. Ett personlig stöd i hemmet enligt LSS, det skulle vara väldigt bra och det skulle fylla en väldigt stor funktion. Så att precis det har vi också lagt som förslag, så får vi se vad som händer framöver.

OLA: Vi får se vad som händer framöver. Karin Flyckt, samordnare för funktionshinderfrågorna på Socialstyrelsen, hjärtligt tack för att du var med oss.

KARIN: Tack.

OLA: Och Pelle Kölhed, vice ordförande i Handikappförbundet, blivande Funktionsrätt Sverige, hjärtligt tack för att du var med oss.

PELLE: Tack.

OLA: Och även tack till Ylva Mattson Kuylenstierna, LSS-handläggare i Botkyrka kommun, tack för att du var här.

YLVA: Tack.

OLA: Och hjärtligt tack också till alla er som lyssnade på Socialstyrelsens podcast på djupet, den här gången

SOCIALSTYRELSEN

en podd om insatser och stöd till personer med
funktionsnedsättning.

[slutord med melodislinga]